

Eörsi László

Memento: 56 06 / őrült lélek vert hadak

KAPOSVÁRI BOTRÁNYKELTÉS A FORRADALOM
ÖTVENEDIK ÉVFORDULÓJÁN

A sikertelen igazgatóválasztás

2007-ben járt le Babarczy László kinevezése, aki – csaknem harminc év után – elhatározta, hogy végleg leköszön. De ekkor már a városvezetés is mindenképpen változást akart. Igazgatása utolsó időszakában Babarczynak mind kedvezőtlenebbé vált a viszonya a városi közgyűléssel. Ennek egyik oka az interjúi lehet-

tek, amelyekben elmondta a véleményét a helyi politikáról „...nem nagyon udvariasan. És hát ezt nagyon felszívták, természetesen.”¹ Másrészt – egyes rendezők szerint – gyakran és keményen, sőt alkalmasint arrogánsan osztotta ki a városvezetést, ám nem volt mindig igaza.²

A megüresedő igazgatói posztra a kaposvári önkormányzat pályázatot írt ki, amelyre a társulat bizalmát

¹ Interjú Babarczy Lászlóval 2010-ben. Készítette Eörsi László. Az 1956-os Intézet Oral History Archívuma.

² Mohácsi János és Ruzsnyák Gábor személyes közlése, 2012. Mohácsi a nyilvánosság előtt eufemisztikusan fogalmazott: „...kissé talán

türelmetlen volt velük szemben”. (Nagy Gergely: *Kaposvárott sértegetik a közönséget?* hvg.hu/kultura/20080415_kaposvar_csiky_szita_schwajda_znamenak, 2008. április 15. Letöltés: 2011. február 23.) A két rendező szerint a költségvetési hiányok miatt jogos volt Szitáék nemtetszése.

élvező Znamenák István, a színház vezető rendezője és színésze mellett Korognai Károly, a Szegedi Nemzeti Színház volt igazgatója jelentkezett.

A döntés első fordulójára eredménytelenül zárult: bár a szakmai kuratórium 3:2 arányban Korognaival szemben Znamenákot támogatta,³ a közgyűlésben tizenketten támogatták, tizennégyen (a frakció többség) viszont tartózkodtak (senki sem szavazott ellene), így érvénytelenítették a szavazást.⁴ A fideszes vezetésű városban – az ellenzéki képviselők szerint – előre megírt forgatókönyv alapján, bohózatként folyt le a voksolás: Szita polgármester demonstratíván a saját frakciójával ellentétesen szavazott – mindaddig példátlanul –, hogy ne kelljen neki a helyi Znamenák ellen voksolnia, aki viszont így nem kaphatott minősített többséget.⁵ „Aki azt hitte, hogy a Kaposvár-legenda, a város egyetlen élő kulturális értéke fontosabb a jobboldali többségnek, mint a nyomorúságos kis diadal, tévedett” – írta Huszka Imre.⁶

Ugyanő az MSZP-frakcióvezetőtől, Pintér Attilától hallottakra és más forrásra hivatkozva állította: Szita megígérte Babarczynak, hogy „Znamit” támogatja Korognai ellenében, majd a választás után színpadiasan ezt mondta: „Lacikám, ne haragudj! Én támogatlak benneteket, de hát a frakció... tudod... hát a frakció ellenében nem tehetek semmit.” Márpedig e katonás közösségben mindez nem történhetett másképpen, mint a polgármester parancsára.⁷ Nyilvánvalónak tűnik, hogy Szita – a leköszönő direktor nagy tekintélyét és korszakos tevékenységét figyelembe véve – időszertlenül tartotta Korognai felfuttatását, aki ráadásul nem is volt kellően erős jelölt, mivel 2003-ban igazgatóként megbukott Szegeden.

2007. március 21-re újabb pályázatot hirdettek, de olyan megszorítással – mivel „Kaposvár polgármestere meglehetősen óvatos a leendő színházigazgató kinevezésével kapcsolatban” –, hogy az öt éves kinevezések gyakorlatától eltérően ezúttal csak egy évre választják az új igazgatót.⁸ Szita e döntést azzal indokolta, hogy „egy év alatt bizonyíthatja a jelölt, képes-e művé-

zeti és gazdasági szempontból is megfelelően irányítani a színházat, ami alapja lehet a folytatásnak”.⁹ Ezt a megoldást a szakmabeliek mindnyájan érthetetlennek, komolytalannak tartották.¹⁰ Szita ekkor már nyilván feladatul kapta a pártvezetéstől, hogy számolja fel a „Kaposvár-jelenséget”. Az újabb fordulóra is csak Znamenák és Korognai jelentkezett – vállalva a megállító feltételt.¹¹

„Tóth Ilona” feltűnik

Eközben az 1956-os forradalom ötvenedik évfordulójára, 2006. december 29-én mutatták be a Mohácsi István – Mohácsi János – Kovács Márton szerzőtrío *56 06 / Őrült lélek vert hadak* című színdarabját, amelyet Mohácsi János rendezett. A produkció óriási vihart kavart, a rendszerváltás óta mint színházi előadás talán a legnagyobbat. A második rész első jelenete váltotta ki többekben az indulatot, amely közvetlenül a forradalom bukása után egy kórházban játszódik.

Sáry Flóra, a negyedéves medika és az általa irányított nővérek óriási nyomás alatt dolgoznak. Folyamatosan el kell látniuk a sebesülteket, emellett aktív részt vesznek a politikai ellenállásban, illegálisan röpcédulákat állítanak elő. Eközben figyelniük kell a velük szemben álló gondnoknőre is. A besúgás miatt állandósul a pánik és a gyanakvás légköre. A szörnyű fizikai és lelki fáradtságot koffeininjekciókkal, gyógyszerrel igyekeznek leküzdeni. A forradalmárok – köztük Sáry Flóra volt udvarlója, Zoli – jönnek a röpcéduláért. Zoli ott akar maradni, ehhez azonban azt kell állítania, hogy bokasérülése van. Ám a karhatalmi razzia során előállítják az ellenállók kórházban rejtőző vezetőjét. Sáry Flóráék most már bizonyítottnak látják, hogy közülük valaki a belügyi szervek embere. Zoli kabátjában találnak is egy fényképet, amelyen Flóra volt szerelme ÁVH-s egyenruhában virít. A nővérek rátámadnak, mire Zoli azzal próbál védekezni, hogy tréfából sógora egyenruhájában fényképezte le magát. Úgy döntenek, hogy mint árulót halállal büntetik.

³ Korognai pályázatát Giber Vilmos, a kaposvári önkormányzat kulturális bizottságának tanácsnoka és Vidnyánszky Attila, Znamenákét Bodolay Géza, Hegedűs D. Géza, Márta István, Zsámbéki Gábor közül hárman támogatták. (Takács Zoltán: *Királydráma döntés nélkül*. www.sonline.hu/somogy/kultura/kiralydrama-dontes-nelkul-61241 2006. december 21. Letöltés: 2012. július 13.) A szerző egy másik cikke szerint nem derülhetett ki, hogy ki, miként szavazott. (*Színjáték három felmosásban*. www.sonline.hu/somogy/kozelet/szinjatek-harom-felmosasban-61330 2006. december 21. Letöltés: 2012. július 13.) Giber Vilmos azt nyilatkozta, hogy „...a grémium tagjainak véleménye szerint a két pályázat méltatlan volt a Csiky Gergely Színház igazgatói székéhez. Sőt, még egy közepes létszámú kaposvári óvoda vezetéséhez is.” (Takács Zoltán: *Királydráma vég nélkül*. *Somogyi Hírlap*, 2006. december 22.)

⁴ Korognai pályázatára hárman szavaztak, négyen ellene, 18-an tartózkodtak.

⁵ Török Tünde – Szemere Katalin: *Bohózat, vagy elodázott döntés? Népszabadság*, 2006. december 22. „Znamit” ugyanis nem kedvelte a jobboldal, ellentétben Korognaival, akiben azt tisztelték, hogy Szegeden konfliktust vállalt a baloldali polgármesterrel. (Ezt alátámasztja N.G.M. írása is: *Vidéki igazgatókerülő*. *Népszava*, 2011. január 21.) E cikk szerint Mohácsi szokatlanul minősítette a Fidesz-beli ellentétet, Babarczy viszont valótlannak tartotta, hogy a közgyűlés előre megírt forgatókönyv szerint folyt volna. Szintén e forrás szerint Korognai állítólag kijelentette: „Mohácsi Jánost mindenképpen ott tartaná a színházban, mert megkerülhetetlen.” Mohácsi: „Igaz, amit mondott. Ő viszont megkerülhető. Olyan színházban nem fogok dolgozni, ahol ő a direktor.”

⁶ Huszka Imre: *Őrült hadak – Politikai abszurd Kaposváron. 168 óra*, 2007. április 4.

⁷ Huszka Imre: i. m.; Huszka Imre személyes közlése, 2012. Szerinte „az egész Fidesz-frakció Szita Károly zsebében van, vezényszóra vesznek levegőt”.

⁸ Gulyás J. Attila: *Két pályázó Babarczy helyére. Magyar Nemzet*, 2006. november 25. E forrás szerint Szita Károly először még nem volt ennyire végletesen óvatos, mivel két évadra javasolta kinevezni az új igazgatót. A közgyűlésen, a szünet után egy fideszes képviselő felvetette, hogy előnyösebb lenne, ha csak egy évre. „Szerintem ezt Szita találta ki, csakhogy ő személyesen nem mondhatta. Erre ő mint remek ötletre le is csapott, és meg is szavaztatta.” (Znamenák István személyes közlése, 2012.)

⁹ Török Tünde: *Znamenák éve jön. Népszabadság*, 2007. március 22.

¹⁰ Például Novák Eszter rendező azt hangoztatta, hogy így nem lenne szabad kiírni igazgatói pályázatot; „aki ilyen feltételek mellett mégis beadja, az szakmailag komolytalan lépést tesz, mert egy évre tervezve képtelenség rendesen dolgozni egy színházban”. ([Anonim]: *Znamenák István lett a Csiky Gergely Színház igazgatója*. www.sonline.hu/hirek/online-kozvetites/znamenak-istvan-lett-a-csiky-gergely-szinhaz-igazgatoja-71685 2007. március 21. Letöltés: 2010. szeptember 12.)

¹¹ „Tán az a cél, hogy a vegzutúra és a bizonytalanság felőrölje a társulatot, hogy aztán bárki betelepídhessen a székbe?” – vetette fel Huszka Imre. (I. m.) „Ettől kezdve nekem világossá vált, hogy nem arról van szó, hogy a jelölt bizonyítson. [...] Egyelőre nem az ő emberük jön, hanem várnak vele.” (Znamenák István személyes közlése, 2012.)

Az ítélet végrehajtása azonban különböző nehézségekbe ütközik. Előbb benzint próbálnak a vénájába fecskendezni, ám az lánggra kap. Ezután árammal akarják likvidálni, sikertelenül. Végül Flóra kést szúr a szívébe. A gondnoknő, a tényleges besúgó értesítésére ismét megjelennek a karhatalmisták, és letartóztatják a nővéreket.

A jelenet Tóth Ilona viszonylag jól ismert 1956-os történetén alapult,¹² amelyről – minden komolyan vehető bizonyíték nélkül – a hősi legendák kedvelőinek széles körében elterjedt, hogy az egész csupán kommunista koholmány.¹³ Ők aztán a történet ettől eltérő értelmezését – így Mohácsiék darabját – a magyarsággal szemben elkövetett sértésként élték meg.

Ez azonban csak két hónap múlva következett be. Koltai Tamás kritikájában említést tett az „italt a műtőben nem tűrő doktornőről, aki heroinaként kisbicskával, benzinjekcióval, árammal gyilkolja le a tréfából testvére ávos egyenruhájában fényképezkedő

ártatlant”.¹⁴ Zappe László hangsúlyozottan a „legerősebbnek” tartotta e kórházi jelenetet, amelyben „a történelemtől meghajszolt, kimerült emberek, betegek és sebesültek, orvosok és ápolók örült tettekbe sodródnak. Itt zajlik le egy közismert történet – kiélezett változatban ugyan: a forradalmi hevületű, életmentő munkájuk közben...” Csak épp egyikük sem azonosította névvel Tóth Ilonát.¹⁵ A *Magyar Nemzet* kritikusa, Gulyás J. Attila viszont nem tért ki a történetre, ám a Sárly Flórát, azaz Tóth Ilonát alakító Gubás Gabi alakítását nagyszerűnek találta.¹⁶

Felhördülés, feljelentés

Két hónappal a bemutató után, 2007 februárjában váratlanul kiobbant a botrány. A rendező elmondta, hogy a próbák során erre egyikük sem gondolt. Pedig a *Magyar Nemzet* jó szándékú szerzője, Gulyás J. Attila így fejezte be írását: a „megannyi rendezői díjat be-

¹² A forradalom fegyveres leverése után, november közepén a Péterfy Sándor utcai kórház lett a politikai ellenállás talán legjelentősebb központja. Éjjel-nappal folyt a röpcédulagyártás és -terjesztés. 16-án, a „nagyrazzián” a karhatalmisták előállították az ellenállók karizmatikus vezetőjét, Angyal Istvánt és mintegy hetven társát. A kórház Domonkos utcai kisegítő részlegét vezető Tóth Ilona szigorló medika átvette a röplapgyártás irányítását. Már eddig is emberfeletti munkát vállalt a gyógyítással, az intézmény irányításával, az illegális tevékenységével. Koffeinampullákkal tartotta fenn ébrenlétét, heteken át szinte semmit sem aludt. Angyalék lebukása után az általános gyanakvás légköre kiteljesedett. 18-án egy Kollár István nevű rakodómunkást vittek be a kórházba, és Tóth Ilona, valamint két társa (Gyöngyösi Miklós és Gönczi Ferenc) a nála talált katonai igazolvány és fotó alapján úgy ítélték, hogy Kollár vitathatatlanul az ÁVH embere. (Kollár sorkatonaként valóban a belső karhatalomnál szolgált. A fényképen pedig – tréfából – sógora ÁVH-s egyenruhájában pompázott.) Minden valószínűség szerint ez a fotó teljesítette be mind a négyük végzetét. Tóth, Gyöngyösi és Gönczi egyaránt meg volt győződve arról, hogy csak akkor kerülhetik el a lebukást, és vihethik tovább az ellenállást, ha Kollárt megölik, de ennek végrehajtását technikailag csak igen nehezen oldották meg. 1957 júniusában mindhármukat jogerősen halálra ítélték és kivégezték. (Lásd Eörsi László: Tóth Ilona. In uő.: *Mítoszok helyett – 1956*. Noran, 2003, 201–257.)

¹³ Tóth Ilona egyetemista társai, barátai, akik nagyon tisztelték és becsülték őt kivételes képességeiért, kiváló tanulmányi eredményéért, jó tulajdonságaiért, emberileg érthetően képtelenek elhinni, hogy vér tapadhatott a kezéhez. A rendszerváltás óta sok publicista, történész, jogtörténész próbálja – preconcepciózusan, igen gyenge érvekkel – a tényeket megváltoztatni, noha a bizonyítékokat a legcsekélyebb mértékben sem képesek cáfolni. Néhány ilyen egyértelmű bizonyíték: az esemény összes résztvevője és tanúja a peres eljárás előtt, alatt és utána egészen napjainkig a történetet lényegileg az előzőkben leírtaknak megfelelően mondta el, írta le, tehát egyaránt cáfolták/cáfolták, hogy koncepcióis per volt; sosem állítottak illet Tóth Ilona közvetlen hozzátartozói, édesanyja és féléstvére sem (Tóth Ferenc 1990-es beadványában teljes mértékben elismerte a „Kollár-ügy” valós voltát); semmilyen előnyöket nem remélhetett a hatalom egy politikailag súlytalan medikával szemben lefolytatott koncepcióis pertől, tehát semmi értelme nem lett volna illet kreálni; a perirat jellege, stílusa, hangvétele teljes mértékben különbözik a klasszikus műperекétől, ilyen szövegeket nem is tudtak volna a hatóságok kreálni, kiváltképpen ilyen rövid idő alatt (egyébként forradalomparti iratokat nyomozók aligha állítanának elő koncepcióis per keretében); a per vádlottjait a börtönben sem különítették el, s cellatársaiknak (akik lehettek zárkaügynökök is) semelyikük sem állította, hogy koncepcióis eljárás folyik ellenük.

¹⁴ Koltai Tamás: Rémmitológia. *Élet és Irodalom*, 2007. január 19.

gyűjtő Mohácsi újfent szelet vetett. Csak el ne sodorja a vihar Nagy Imre szülővárosának beázó, omladozó vakolatú színházát!”¹⁷

Mohácsi szerint nem a produkció váltotta ki a haragot, hanem egy Gubás Gabival készített interjú, amit egy „szánalmas internetes portál”, a szélsőjobboldali kuruc.info „felturbózt”, a sajtó pedig „irgalmatlanul felkapta”.¹⁸

Valóban úgy tűnik, hogy a Gubással készült interjúban került először a nyilvánosság elé Tóth Ilona neve. A riport a *Metro* újságban jelent meg, amely bulvárlapként feltupírozta, eltorzította a „sztorit”, anélkül, hogy kísérletet tett volna a valóság megértetésére.¹⁹ A bombát kilenc nappal később a magyarságában sértett *kuruc.info* robbantotta: uszító tartalmú és hangnemű

pott a színház titkársága és a társulat egyes tagjai – közölte Mohácsi János, hozzátéve, hogy e felbőszült mélymagyarok többsége nem is látta az előadást, az összes értesülésüket a *kuruc.info*-ból szereztek.²¹ „A Tóth Ilona alakjához hasonlitos medika forradalmi szerepének, tettének mérlegelésére a morál s a humánnum aspektusából készítő jelenet – még látatlanban is – elfogadhatatlannak bizonyult az orvostanhallgatóban ellentmondást nem tűrve hőst látó szemlélet számára.”²²

A botrány a Pázmány Péter Katolikus Egyetem polgári jogi tanszékének vezetője, Jobbágyi Gábor feljelentésével folytatódott. Jobbágyi – anélkül, hogy megtekintette volna az előadást²³ – a *kuruc.info* megjelenésének napján, 2007. február 20-án, a Somogy Megyei Főügyészségnek küldött beadványában a produkció

cikket közölte Tóth Ilonát *kommunista propagandadarabban gyalázzák* címmel. „A kaposvári Csiky Gergely Színház [...] közpénzen gyalázza a koholt vádak alapján 1957-ben ártatlanul kivégzett Tóth Ilonkát” – olvasható a kopfban. „És persze közzétesszük a felelősök telefonszámait, de aztán tessék hívogatni is őket! Főleg Gubás Gabi [...] a cionista színész-nőcskét [...], aki főszereplőként próbál bemocskolni egy áldozatot. [...] Khell Zsoltnak pedig a díszletekért kell felelnie.”²⁰ Mintegy húszan szót fogadtak: többnyire „idézhetetlen tartalmú” leveleket és zaklató telefonhívásokat ka-

¹⁵ Zappe László: Ötvenhat a magasból. *Theater Online*, 2007. január 20. theater.hu/?mode=szinhasz&sub=1&cikk_id=1736 (letöltés: 2011. március 17.)

¹⁶ Gulyás J. Attila: Szürrealista tabló a forradalomról. *Magyar Nemzet*, 2007. január 11.

¹⁷ Gulyás J. Attila: i. m. E cikk alcíme: *Bemutató Kaposváron nem titkolt politikai mondanivalóval*.

¹⁸ Tossenberger Adél: „Gondolatlan nyálcsorgatás”, „okádék nyomásgyakorlás” – nem csitulnak a kedélyek az 56-os „botránydarab” körül. *hirszerzo.hu*, 2007. március 17.

¹⁹ Mittelholcz Dóra: *Gubás Gabi kegyetlen szerepben*. *www.metropol.hu/cikk/50642* 2007. február 11. (Letöltés: 2012. július 4.) A cikk így kezdődik: „A színésznő Tóth Ilona bőrébe bújjik, aki 1956-ban egyfajta fekete angyalként lett ismert.” Ezt a megjelölést – tudtommal – eddig még senki sem használta. A szerző stílusát Huszka Imre is érzéketlennek nevezte. (In: i. m.)

²⁰ Csobay Noémi: *Tóth Ilonát kommunista propagandadarabban gyalázzák*. *kuruc.info/126/9603/* 2007. február 20. (Letöltés: 2007. július 4.) A cikk egyébként súlyosan meghamisítva idézte Gubás *metropol.hu*-ban megjelent interjúját.

²¹ Takács Zoltán: *Mocskoló levelek a Csiky-társulatnak*. *www.sonline.hu/somogy/kozelet/mocskolodo-levelek-a-csiky-tarsulatnak-68645* 2007. február 24. (Letöltés: 2011. március 17.) Mohácsi: „Gubásnak volt a legnehezebb, mert a 9. hónapban volt. [...] Közvetlenül a telefonjára kapta az sms-eket, hívásokat, amikből nem idézek, de förtelmesebbnél förtelmesebb dolgokat javasoltak neki. O komolyan megszenvedte egy hétig, tehát rajta csattant az ostor, aki aztán igazán nem tehetett az egészről.” (<http://www.sonline.hu/hirek/online-kovzetites/znamenak-istvan-lett-a-csiky-gergely-szinhasz-igazgato->

[ja71685](http://www.sonline.hu/hirek/online-kovzetites/znamenak-istvan-lett-a-csiky-gergely-szinhasz-igazgato-) 2007. március 21. (Letöltés: 2011. március 17.) Több levél írója a rendezőt és a színészeket a „Gyurcsány-kormány kiszolgálóinak” szidalmazta, és azt követelte, hogy a „közpénzből ne csináljanak ilyen szemetet”. (Szemere Katalin: Gyilkos indulatokt kavart az 56-os darab. *Népszabadság*, 2007. március 8.)

²² Szűcs Katalin Ágnes: Rendszerváltás a színházban. *Eszmelet*, 2009. tavasz. Szűcs felhívja a figyelmet arra, hogy az „ötvenhatos események hivatalos, törvényileg szabályozott értékelésénél jóval árnyaltabb, tárgyilagosabb, ha úgy tetszik, »tudományosabb«, egyszerűsmind empatikusabb történelemszemlélete és kérdésfelvetése rendkívüli módon fölborzolta a befogadói kedélyeket” már Papp András – Térey János műve, a *Kazamaták* bemutatásakor is.

Mohácsi elmondta nekem, hogy később már Nagy Imre meggyalázását is felrötták nekik (személyes közlés, 2012), ennek azonban nincs írásos nyoma. Am a múról szóló kiváló kritikákból (a megjelenés sorrendjében: Gulyás J. Attila: i. m.; Koltai Tamás: i. m.; Zappe László: i. m.; Csáki Judit: Tébody. *Magyar Narancs*, 2007. március 29.; Perényi Balázs: *Tóték disszidálnak* *www.szinhasz.net/index.php?option=com_content&view=article&id=24770&catid=1:archivum&Itemid=7* [letöltés: 2011. március 17.]; Urbán Balázs: *56 06 / örült lélek, vert hadak* (Tóték, Hruscsov, James Bond). *Kritika*, 2007/3.; Molnár Gál Péter: *56 06 / örült lélek vert hadak*. *Mozgó Világ online*, 2007/4. *mozgovilag.com/?p=3067* [letöltés: 2011. március 17.]; Szűcs Katalin Ágnes: i. m.; Jászay Tamás: *Pannon bábszínház*. *www.revizoronline.com/hu/cikk/102/kovacs-mohacsi-mohacsi-56-06-orult-lelek-vert-hadak-kaposvar/* 2008. január 25. [Letöltés: 2011. március 17.]; Kovács Dezső: *Megbombázták Szolnokot*. *Kritika*, 2007/7–8.) is kiderül, hogy Mohácsiéknál nincsenek tekintélyek.

erkölcstelennek, ostobának, gyávának és gonosznak tartom azt a hecckampányt, amely a napokban tudatlan és előítéletes egyének részéről elindult. Tény, hogy a darab élesen kettévágja a közönséget, tizedrésze felháborodva elmegy, ám a maradék igencsak kedveli – sírnak és kacagnak” – nyilatkozta Mohácsi János, hozzátéve, hogy „mint magánszemély szívesen meghackelném az ügyet elindító portált...”²⁷ „Bevallom, ilyen indulatokat a *Csak egy szögtől* vártam, ott azonban elmaradt. Ilyen kiszámíthatatlan a művészet” – emlékezett vissza pár hónappal később.²⁸

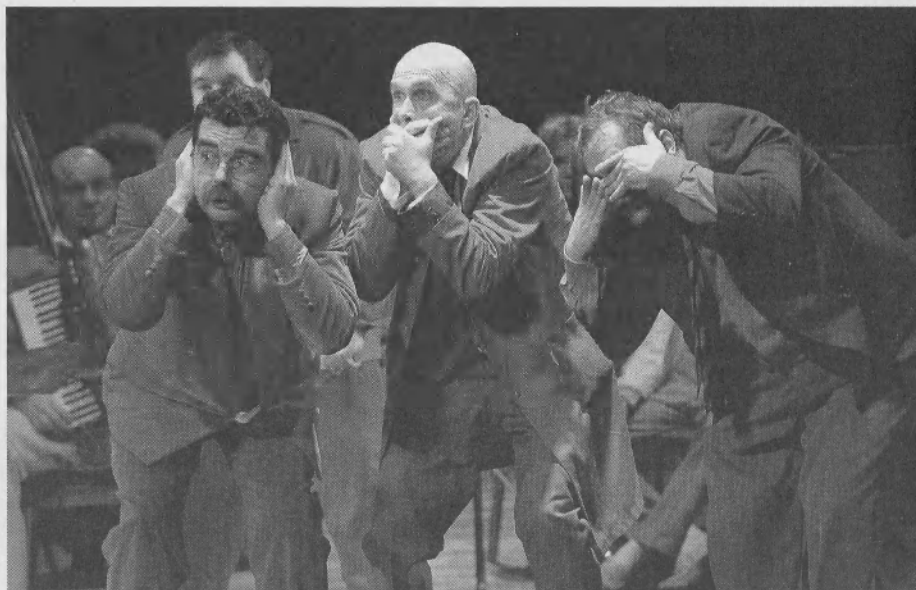
Küzdelem

A felforrósodott atmoszférában mindkét tábor aktivizálódott: a „polgári nemzetiek” – akik azzal is vádolták a társulatot, hogy „Gyur-

írói, rendezője és a színház igazgatója ellen személyiségi jogi pert sürgetett.²⁴ A per jogerős befejezéséig még az előadás felfüggesztését is kérte, azzal az indoklással, hogy a színjáték sérti Tóth Ilona emlékét, akit kivégeztek, ám 2001-ben a Fővárosi Bíróság semmissé nyilvánította az 1957-es ítéletet. Márpedig – szerinte – aki ezzel szembemegy, törvényt sért.²⁵

Giber Vilmos, a Fidesz–KDNP képviselője szerint a választók kifogást emeltek a produkció ellen a fogadóórákon és másutt. Bojkottálták is, a nézők nyolcvan százaléka Budapestről és más városokból érkezett.²⁶

A rendező nyilatkozatban hangsúlyozta, hogy a darabban nem Tóth Ilona, hanem Sárly Flóra szerepel, és a történelmi szereplőket, eseményeket sem véletlenül változtatták meg. „...A fiatal nő érdekelt minket, aki összeroppanva túlvállalt munkáitól, a röplapok gyártásától, a kórházi osztály vezetésétől, az ellenállók bújtatásától és az iszonyú fáradtságtól katasztrófális döntést hoz. [...] A mi Tóth Ilonánk története szeretettel és vigyázva készült, ezért aztán hazugnak, aljasnak,

csányék fizetett művészei” – egy blogon aláírást kezdeményeztek a következő szöveggel:

„TILTAKOZÁS EGY MÁRTÍR ORVOSTAN-HALLGATÓNŐ EMLÉKÉNEK MEGGYALÁZÁSA ELLEN”

Mi, a Deák Ferenc Internetes Levelező Polgári Kör alapítói, tagjai és szimpatizánsai, valamint a Los Ange-

²³ „Jobbágyi [...] elmondta lapunknak: felesleges megnéznie az előadást, elég írásos bizonyítéka van a jogsértésről.” (Szemere Katalin: Mohácsi-csata. *Népszabadság*, 2007. március 20.) Erről Vásárhelyi Mária így vélekedett: „Hadüzenet az értelmiségi létnek: a bűnüldözéshez fordulni az alkotói szabadság ellen, és hadüzenet a jogász szakmának: hallomások és pletykák alapján peres eljárást kezdeményezni!” (A jövő elkezdődött? Vigyázó szemetek a színházra vessétek. *Élet és Irodalom*, 2008. október 3.)

Mohácsi egyik korábbi rendezését (*Hogyan vagy partizán – avagy Bánk bán*) is feljelentették a megyei pártbizottságon – ezt ügyvéd nagybátyjától hallotta –, de ebből nem lett „esemény” (személyes közlés, 2012).

Molnár Gál Péter: „A tanszékvezető félreértette a színházat. Mohácsiék nem másként gondolkodnak. Csak felelősséggel gondolkodnak. A színházban nem úgy van, mint a politikában. Aki bele-

beszél, helyesebben teszi, ha tudja, mibe beszél bele. Leghelyesebb nem belebeszélni. A művészetek története azt bizonyítja, hogy mindazok, akik akadályt gördítettek a művészet szabadsága elé, rövid távú előnyökhöz és halhatatlanná vált nevetségességhez jutottak. A színház a szabadság imahelye. Kívülről nem beszélhet bele politika, pártérdek, polgármester, miniszter, tisztségviselő, még a színikritikusok sem írhatják elő a színháznak: mit játsszék, s mit ne. Beleszólási joga csak a közönségnek van.” (In: i. m.)

²⁴ Kolláth György „tipikus, Magyarországon elterjedt megkerülő cselnek” tartotta e feljelentést: mivel az „alkotmányban igen fontos értéként kezelt művészi gondolat szabadságát direkt módon nem tudják megtámadni, kegyeleti jogokra hivatkozva indítanak támadást. A kegyeleti jog alapján az elhunyt érdekeit elsősorban a hozzátartozók képviselhetik. Ha azonban a közérdekbe is ütközik a jogsértés, akkor a megyei ügyészségnek kell eljárnia.” ([Anonim]:

les-i Polgári Kör tagjai közösen tiltakozunk a politikai koncepciók perben elítélt, fiatalon és ártatlanul meggyilkolt mártír Tóth Ilona orvostanhallgató emlékének a kaposvári Csiky Gergely Színházban előadásra kerülő – 56 06/ Őrült lélek, vert hadak című – színdarabban történő hazug, ízléstelen és kegyeletsértő meggyalázásáért. A jó ízlés nevében és 56-os halottainkra emlékezve a leghatározottabban követeljük, hogy a Mohácsi János által rendezett botrányos darabot a kaposvári Csiky Gergely Színház azonnal vegye le műsoráról.”

Klencsár Gábor felvétel

Kezdeményezők: Bulla Károly, Ferencz Csaba, Fodor András, Jeszenszky Géza, Lengyel Alfonz, a Deák Kör alapítói; Alföldi Ferenc, Balogh Ádám, Iván László, Kerkovits Gábor, a Deák Kör orvosprofesszor tagjai, „Tóth Ilona ügye minden részletének hiteles ismerői”; Ösapay György a Los Angelesi Polgári Kör képviselőjében; Bartucz Lajos, Cserkúti János, '56-os

fegyveres ellenállók; Magyaródy Szabolcs, Sajgó Mihály, a Deák Kör szimpatizánsai.²⁹

A kaposvári társulat egy része – Réthly Attila szervezésével és irányításával – esténként ülésezett a „cso-csószobában”. Megbeszélték, milyen stratégiát választanak, a sajtótámadásokra miként reagáljanak.³⁰

A színházi rendezők és színészek egy csoportja pedig 2007. március 12-én nyílt levelet tett közzé:

„[http://szinhaz.hu/Kedves Kollégák!](http://szinhaz.hu/KedvesKollégák!)

Eljött a pillanat, amikor egyértelmű helyzetben, egy emberként állhatunk ki a művészi szabadság, a szakmai és emberi tisztesség mellett a gyűlöletkeltéssel, a dilettáns politikai döntésekkel és a cenzúra fenyegetésével szemben. Noha voltak és vannak fontos ügyek, a színházi szakma a rendszerváltás óta nemigen képviselte magát olyan egységesen, ahogy sokszor tehette volna. Most itt az alkalom az összefogásra egy valóban nemes cél érdekében.

Közismert, hogy a kaposvári Csiky Gergely Színház Mohácsi János rendezte 56 06 / Őrült lélek, vert hadak című előadásának alkotói egy szélsőjobboldali honlap uszító cikke nyomán gyalázkodó üzenetek és hívások tucatjait kapták a forradalom egyik legendás figurája, Tóth Ilona ábrázolása miatt. Van, aki személyiségi jogi pert akasztana a nyakukba, mások aláírást gyűjtenek, követelve az előadás levételét a műsorról. Többnyire olyan emberekről van szó, akik nem látták a produkciót, és a jelek szerint azzal sincsenek tisztában, hogy a medika szerepét a történészek máig vitatják. Nem értenek a történelemhez, és nem értenek a színházhoz. A gyűlöletkeltéshez annál inkább. A hónap végén ismételten összeül a kaposvári közgyűlés, hogy – ugyan csak egyetlen évre, de – megkíséreljen igazgatót választani a Csiky Gergely Színház élére.

Botrány Kaposváron – cenzúra vagy kegyeletsértés fn.hir24.hu/csucsfogyaszto/2007/03/20/botrany_kaposvaron_cenzura_vagy_kegyeletsertes/2007.03.21. Letöltés: 2011. március 17.) Kolláth egyébként úgy vélte, hogy ezúttal a támadás jellege egyértelműen politikai, a színház ellenségei az ügyességgel kívánja eljátszani a faltörő kos szerepét, miközben zaklatásért, sértegetésért inkább a színházat illetné meg jogvédelem.

A Mohácsiék által felkért szakértő így nyilatkozott: „a mártírság történetileg változó fogalom, a művészi szabadsághoz tartozik ennek értelmezése”. (Szemere Katalin: *Gyilkos indulatokat kavart az 56-os darab*. I. m.)

Más jogászok Jobbágyi professzort amatőrnek tartották, amiért nem ismeretlen tettes ellen adta be a feljelentését. Az ügyészségnek ugyanis ekkor mindenképpen le kellett volna folytatnia a nyomozást. Így viszont ezt – bűncselekmény hiányában – el is utasíthatja. (Huszka Imre: i. m.)

²⁵ Megdöbbenő Jobbágyi jogtudós érvelése jogi szempontból is. Az ítélet semmisségének indoklása ugyanis így szól: „Tóth Ilona elítélésére – a forradalom és szabadságharc céljával, eszmeiségével való azonosulásra tekintettel – a forradalommal, illetve harci cselekménnyel összefüggésbe hozott cselekmény miatt került sor.” (Tóth Ilona és társai, Budapest Főváros Levéltára 164/57.) Tehát nem az emberölés bűntettében mondták ki a semmisséget. Jobbágyi kirívóan súlyos torzítását Stefka István következetesen fel is használta: Tóth Ilona-ügy: ügyészi elutasítás és újabb panasz. (A legfőbb ügyészhez fordultak az '56-os mártírt dehonosztáló előadás miatt.) *Magyar Nemzet*, 2007. április 28.; *Kegyeleti jog kontra művészi szabadság*. (Végső ügyészségi elutasítás az 1956-os forradalom

után koncepciók perben halálra ítélte Tóth Ilonát gyalázó előadás ügyében.) *Magyar Nemzet*, 2007. június 26.

²⁶ Giber Vilmos személyes közlése, 2012.

²⁷ Takács Zoltán: *Mocskolódó levelek a Csiky-társulatnak* www.sonline.hu/somogy/kozelet/mocskolodo-levelek-a-csiky-tarsulatnak-68645 2007. február 24. (Letöltés: 2011. március 17.) Lásd még [Anonim]: *Színházművészek ellen hangol egy szélsőséges webportál*. *HVG-Online*, 2007.03.02. hvg.hu/kultura/20070302_csikygereglyszinhaz (letöltés: 2011. március 17.).

Mohácsi egyébként nem zárkózott el a vitától, ez a színház honlapján követhető volt. A nem gyalázkodók kérdéseit megválaszolta, egyeseknek a darab szövegeknyvét is elküldte. Testvére és szerzőtársa hasonlóképpen írt: „Mivel egy színdarabról van szó, természetesen minden szava kitalált. A történet is költött – és emiatt nem is lehet elvárni pontos történelmi hűséget. Ez igaz a Tóth Ilona-jelenetre is. Ezért is lett a darabban Tóth Ilona – Sára Flóra. Mert nem ő. Tóth Ilona alakját használtuk föl – de nem történelmekönyvet írtunk. Színházat csináltunk, mert ez a dolgunk.” (Mohácsi István: *Ne fölöttünk üzenegessenek! Népszabadság*, 2007. március 17.)

²⁸ Vas András: *Politikai felhangmentes elismerés*. *Somogyi Hírlap*, 2007. június 23.

²⁹ <http://blog.xfree.hu/myblog.tvn?SID=&pid=2331&n=furaila> 2007. március 11. A tiltakozáshoz csatlakoztak: Dr. Habil. Fodor András ny. egy. tanár, docens, genetikus, Wooster, OH, USA; Dr. Bokor Imre ny. egy. tanár, mérnök ezredes, Budapest; Fodor Andrásné Máthé Andrea Research Assistant I, Wooster, OH, USA; Anthony Nemet, Bloomfield, NJ; Barkóczi József; Barkóczi Józsefné; Bártfai

Az 56 o6 / örült lélek vert hadak előadás körül szított hecckampány időzítése nem véletlen, célja, hogy a szakmán és a demokratikus politikai téren kívüli erők nyomást gyakoroljanak a képviselő-testületre. Március 16-án, pénteken a döntnökök elmennek megnézni az előadást. Van rá esély, hogy ugyanazon az estén szélsőséges provokátorok jelennek meg a helyszínen. A kaposvári színház társulata számít a szakma támogatására. Sokan ott leszünk aznap este, hogy jelenlétünkkel tüntessünk a művészi szabadságért, egy elsőrangú alkotócsapat mellett. És hogy legyen egy jó színházi esténk. A nyilvánosság erejében bízva pedig aláírástokat kérjük az alábbi Nyilatkozathoz.

Mi, a magyar színházi szakma alulírott képviselői leszögezzük, hogy a színház a művészi gondolat szabad kifejezésének terepe. Az volt még a diktatúrában is, és annak kell maradnia fiatal demokráciánkban is. Tiltakozunk a cenzúrára irányuló minden kísérlet ellen. Tiltakozunk az ellen, hogy bármely teátrum sorsáról politikai vagy egyéb, nem szakmai szempontok döntenek. Elvárjuk, hogy a néző és az alkotó közös képviselőre megválasztott hivatalnokok a legjobb tudásuk szerint kizárólag szakmai szempontok alapján hozzák meg kultúrpolitikai döntéseiket. Mutassák meg a felelős politikusok Kaposvár példáján, hogy képesek felülemelkedni a napi politikán, és képesek hosszú távon gondolkodni egy színház és egy város jövőjéről.”

E nyilatkozatot harmincöten írták alá: Ascher Tamás, Babarczy László, Bánki Gergely, Bányai Tamás, Básti Juli, Bezerédi Zoltán, Bódi Lajos, Csákányi Eszter, Gáspár Máté, Gothár Péter, Gyabronka József, Jordán Tamás, Karsai György, Keszthelyi Kinga, Koltai Róbert, Kőrösi Petra, Kulka János, Lázár Kati, Lukáts Andor, Máté Gábor, Merényi (Lengyel) Anna, Moldvai

Róbert, Lajosmizse; Bognár Béla gerontológus, Professor Emeritus, Dayton, OH, USA; Bóna Mária Ilona népművelő; Botos László történész, a Magyarságtudományi Intézet vezetője; Botlik Sándor, Magyar Út Körök, Pécs; Csapó Endre főszerkesztő, *Magyar Élet*, Ausztrália; Cserkúti János Pál, az 1956-os Magyar Nemzetország alezredese; Csapka László okl. villamosmérnök, közgazdász; Csipke Lászlóné Kossuth téri tüntető; Czékus Jób, Budapest; Dr. Czuth János; Dékány Csaba; Dobrotka Béla, Kaposvár; Domokos Kázmér, Zsámbék; Doszpot József nyugd., Budapest; Dr. Jablanczy Sándor MD; Dr. Kádár Elekné építőmérnök; Dr. Kádár György fizikus, Budapest; Dr. Kolozsy Sándor szobrászművész, szabadságharcos 1956, Sydney-Blacktown, Ausztrália; Dr. László Márton Professor of Biology Environmental Genetic Engineering, University of South Carolina, USA; Dr. Magenheim Mihály orvos; dr. Peitl Emőke; dr. Rodics Károly orvos, Budapest; Dr. Rontó Györgyi, prof. emer., Semmelweis Egyetem; Dr. Streit Béla, Sióagárd; Dr. Szitányi György ny. főisk. docens, újságíró; Dr. Szűcs István; Dr. Szűcs Istvánné dr. Váczai Judit; Dr. Vajk Kálmán; Dr. Vajna Zoltán Professor Emeritus, az MTA rendes tagja; Drabek Ferenc ny. gépész- és gazdasági szakmérnök; Dudás Béla; Dudás Béláné; Erdős Józsefné nyugdíjas, Budapest; Fasang Árpád, zongoraművész, Magyarország volt párizsi UNESCO-nagykövete; Fehér Borbála, Orosháza; Fényes Imre; Fövényessy Kálmánné; Frigyesy Ágnes újságíró; Gaál Csaba, a Torontói Kanadai Magyar Kultúrközpont v. elnöke; Gál Elemér, a *Héthavas* című őstörténeti hitregény írója; Goszleth Gabriella nyugdíjas; Gunyits László; Gyurasics József; Gyurasics Józsefné; Hajdú Szabolcs; Hegedüs Endre Dezső; Hegedüs József; Hering József; Horváth Hugó; Horváth Károlyné, Budapest; Horváth Sándor okl. mérnök; Hunyadi Péter; Jáky Ildikó; Jánosi György mérnök; Károly F. Szél, Stockholm; Karsay Péter, Ausztria; Keöves Györgyné gyógypedagógus; Kiss Ádám, tanszékvezető egyetemi tanár, ELTE, Budapest; Kiss László, Nagykanizsa; Kiss Piroska építész; Kobzos Kiss Tamás előadóművész, zenetanár; Kormos Pál ny. igazgató; Kóté Tibor; Kulcs Béla ügyvezető; Lázár Ödön közgazdász, Franciaország; Lévy Atilla; lovag v. Haranghy Sándor nyug. okl. építőmérnök, Erdély díszpolgára, a POFOSZ 00223 sz. tagja; Ludányi András egyetemi tanár, politológus, Ada, OH, USA; Mányi Imréné; Mányi Molnár Lajos, Belgium; Marosvölgyi Andrea tanár,

Kiss Andrea, Molnár Piroska, Mucsi Zoltán, Nagy Zsolt, Péterfy Borbála, Pogány Judit, Rába Roland, Scherer Péter, Schilling Árpád, Sőregi Melinda, Székely Gábor, Terhes Sándor, Veress Anna, Zsámbéki Gábor.³¹

Természetesen a sajtóban is nekifeszült egymásnak a két oldal. A *Magyar Nemzet* szerkesztősége felvállalta, hogy a lapban nemrég megjelent kedvező hangvételű cikkkel ellentétes véleményt formáló írást is közlétegyen. A szerző – aki az alkotókat udvari művészeknek nevezte – szintén a kórházi jelenetet tartotta a legemlékezetesebbnek, amely „kísértetiesen hasonlít a halálra ítélt fiatal medika koncepció perében foglaltakra. Szégyen, nem szégyen, a jóérezésű színházlátogató [...] dühös lesz. [...] Egy fiatalon elsöpört doktorhallgató halála nem lehet az: nem lehet karikatúra, sem poén, sem drámaírói geg. [...] Tóth Ilona, alias Sárly Flóra, a gyilkos medika gonosz és kártékony »vicc«.” Tehát „amikor Mohácsiék beleröföntenek a történelembe”, ne csodálkozzanak, hogy „a történelem mélységesen mély kútja visszahangozni kezd, és a társulat mocskolódo telefonokat kap”.³²

A *HVG-Online* így vette védelmébe a rendezőt: „Aki ismeri Mohácsi János munkásságát, tudja, hogy előadásai gyakran provokatívok, kemények, olykor megosztják a nézőket. Azonban a rendező művészi alapállását, világszemléletét – akárcsak a magyar nyelvű színjátszás egyik legfontosabb műhelyét, a kaposvári színházét – egy pillanatra sem lehet történelemhamisítással, propagandával hírbe hozni.”³³

A helyi lap pedig az „eszőlősségig felfokozott hazai közéletéről” írt, amelyben „esély sem maradt, hogy a végletekig lecsupaszított és megalázott ünnep méltósága megmaradjon, a napi érdekek fontosabbak voltak a tiszteletnél”.³⁴

könyvtáros; Mészáros Ágnes pénzügyi és gazdasági vezető; Mireisz Tibor; Nádasi Mihály, Budapest; Nagy Barnabás Sándor; Nagy Sándor mérnök, Szőlőgyőrök; Novák Imre; Nyerges Ferenc ügyvezető; Nyergesné Barabás Csilla cégvezető; Orbán Éva közíró; Pajor-Gyulai Károly okl. mérnök, okl. közzg. '56-os elítélt műegyetemista, ny. kormányfőtanácsos; Péteri Attila; Árpád Pulay Tamás, Érd; Reisz P. Pál ferences, Szombathely; Retkes György, 1956. nov. 7-ig nemzetőr; Sárközy Csaba tanár; Siményi Vilmos nyugdíjas üzemmérnök; Simon Ilona; Simon Miklós Gyula; Sipos János nyugdíjas, Budapest; Sipos Jánosné nyugdíjas, Budapest; Solti Kálmán; Solymosy József '56-ban orvosstanhallgató, Velence; Somodi Endre közgazdász-matematikus; Stark Ferenc vállalkozó; Szabó Gyula; Szabó Gyuláné, Herceghalom; Szabó Judith, nyugalmazott tanár, Franciaország; Szatmári Gézané; Székely Kornél A.D., grafikus-képzőművész, a Polgári Művészeti Műhely alapítója; Takács Tamás, Budapest; Tárnok Ibolya; Tóth Péter szerelő; Turi János; Turi Jánosné; v. Horváth Gyula karmester; Vajna Zoltán Professor Emeritus, az MTA rendes tagja, Budapest; Varga Zoltán, Orosháza; Wavruscha István; Wavruscha Istvánné; Zas (Szász) Lóránt. Fennmaradt még a fenti aláírók közül Dr. Kolozsy Sándor külön megszövegezett levele, amelyeket ékezetekkel és az értelemzavaró hibák kijavításával közlünk:

„Tiltakozás a Tóth Ilona rágalmozói ellen!
Kaposvári Csiky Gergely Színház, Mohácsi Janos rendező Úr, Gubás Gabi Főszereplő Nő!

Erősen tiltakozom, hogy Önök egy Szent Magyar Mártír Tóth Ilona fiatal orvosnőnek életét, egyéniségét és nevét, ilyen mocskos ízléstelen hazugságú előadásukkal beszenyeznek, rágalmozák őt, nevét, hivatását, és emlékét!

Akkor, amikor ez az alig 22-25-éves körüli lány, fiatalorvos – az életét is feláldozva éjjel-nappal ügyeletesként kezelte a sérült szabadságharcosokat 1956 októberében az Orvostudományi Egyetem alagsorában is, és önfeláldozóan szolgált a magyar fajtát, népünket, a Szabadságharcunkat a kommunisták, és az oroszok ellen, amiért az a rohadt Kádár 1957-ben kivégeztette.

Maguk meg, akiknek azért volt szabadabb életük, mert mi 1956-ban több százak, ezrek, szabadságharcosok áldozataival, és a mi életünkkel, Tóth Ilonával is áldoztunk érte!

Volt köztes megnyilvánulás is: „Láttam az 56-osokat, s bár én nem jelentettem volna föl (ez meglehetősen furcsa esztétikai tiltakozás), de nem tapsoltam. Színházi megoldásaiban remek volt, hangvételében és ideológiájában bántó. [...] Persze a színháznak az is a feladata, hogy felrázzon. Én ezt elfogadom. De a különféle érzékenységekre figyelni kell.”³⁵

Mohácsi István, a szindarab társszerzője így válaszolt a *Magyar Nemzet* cikkére: „Nem vagyunk »udvari művészek«. [...] Nem szeretném, ha a baloldal most az egekbe emelne minket mint »szegény megtámogatott művészeket«, és hogy a jobboldal a földbe döngölje a személyünket. [...] Nem írunk sem a jobb-, sem a baloldalnak, mert akkor egyrészt csupán a nézők ötven százalékanak írnánk, másrészt úgy gondolom, az emberi érzések mindenkiben egyformák. Aki nem hiszi, járjon utána: jöjjön el, és nézze meg a darabot. Remélem, tetszeni fog, de az is lehet, hogy nem, mert nem egyforma az ízlésünk. És ez így helyes. Én nem is kérek mást, mint hogy csak azért, mert különbözik az ízlésünk, még tiszteljük egymást. Egy helyen élünk, egy időben. Bármilyen is a másik, bármi a véleménye, egy nemzet vagyunk. Ez az 1956-os forradalom hőseinek legfontosabb üzenete.”³⁶

A véleménykülönbségek természetesen éppen ebben tértek el leginkább: mi '56 üzenete, és milyennek kell lenni az ötvenedik évfordulás megemlékezésnek. A „polgári-nemzetiek” – hamis történelmi alapokon – az áldozat meggyalázásáról,³⁷ az „ünneplőknek mutatott fityisról”,³⁸ a kegyeleti jog megsértéséről³⁹ értekeztek. Koltai Tamás szerint a megemlékezés a színházban csak egyféleképp történhet: megmutatni a világot, ahol élünk. A valóságban és a fejekben.⁴⁰ A „múltnak abba a »mélységesen mély kútjába« tekint le, amely a forradalom ötvenéves jubileumának tragigroteszk bohózata nyomán nyílt meg. Ez a szegyeteljes »megemlékezés« hú tükre volt elintézetlen dolgainknak. Addig is tudni lehetett, hogy képtelenek

vagyunk földolgozni a történelmet Mohácstól '48-ig és a bornírt Trianon-komplexusig, de nem volt ennyire nyilvánvaló, hogy hagyjuk magunkat önként, »a szabadság mámorában« megvezetni a hatalom kisajátításának eszelőseitől s elveszíteni a múlt tanulságai által megvilágított jövőképet. A szellemi nyomor része az '56-os kulturális megemlékezésekre indított megélhetési kampány sok nézhetetlen produktuma. Mohácsiék kivételek: nem pénzre pályáztak, hanem önvizsgálatra.”⁴¹

Molnár Gál Péter is kedvező véleményt formált Mohácsiék múltkereséséről. Művük „nem emlékkoszorú, sem dokumentumdráma. Távol áll tőle a történelmi emlékezés. Nem tragoedia, sem comoedia. Négyórás kabaré... A kaposvári előadás nem selypegő évfordulós pukedli. Nem megcsócsált szavakból építkező közhelyparádé. Keserű szatíra ötven év történelméből.”⁴² „Azon időben, amikor meggyőztek majdnem mindenkit arról, hogy a politizáló színház bolsevista huncutság: Mohácsi visszaadja a világ ábrázolhatóságának időszerűségét”⁴³

Urbán Balázs, miután megemlíti az évfordulás „ötvenhatos megemlékezések nyomorúságosan, tragikusan röhejes poklát”, az „üres, kényszeresen ledarált ünnepi beszédek”-et, azt a kérdést veti fel, hogy „tudunk-e, képesek lehetünk-e az évfordulás ballasztoktól, sallangoktól megszabadulva beszélni ötvenhatról”.⁴⁴

Átmeneti győzelem

A 2007. március 16-i előadás után a színház vezetése közönségtalálkozót szervezett. A felbolydult városban olyan baljós hírek terjengtek, miszerint a „nép-nemzetiek” tiltakozó demonstrációjukkal tönkreteszik a programot. Többben civil ruhás rendőröket is felfedezni véltek.⁴⁵ Ám nem történt semmilyen rendbontás.

A telt házas estén a helyi képviselők mellett felűntek a budapesti színházi és médiaszakma ismert arcai és sokan mások, hogy nyomatékot adjanak szo-

En, aki 1956. október 24-től 18-es fejjel fegyveresen harcolt a Győri Vagongyári teherautók tetején az oroszok és a kommunisták ellen. Győr – Mosonmagyaróvár – Budapest. Majd sebesülten bekerültem az Orvostudományi Egyetem alagsorában a többi fiatal sebesülten együtt. Csakis a néphez álló kiskatonák jóvoltából, akik kb. 10-nap körül egyik nap teherautókra dobálva bennünket, meg sem álltak az osztrák határig. Az orosz tanok egy bizonyos távolságban követtek bennünket a jobboldali szántásokban egészen a határig. Én mint magyar ember, és mint szabadságharcos az ilyen tiszteletlen jellemtelen munkájukért elítéltem Önöket. Maguk nem magyarok! Maguk félvér, kommunista janicsárok!

Visszaemlékezve a múltra, amikor az Egyetem piszkos alagsorában a mennyezetre felrögzített meleg vizet vezető csövekről az üveg-szálak angyalhajszzerűségű üveggypotról csöpögött le a víz, az alatta levő szalmazsákokon fekvő fájdalomtól nyögő jajgató sebesült fiatal szabadságharcos betegekre, s ránk, és ott egy világos barna, rövid hajú filigrán orvosnő, Tóth Ilona nevezetű fiatal nő oly nagy buzgalommal, odaadással kötögetett, ápolgatott bennünket! Szerintem ez az egész semmi más, mint egy jelenlegi ízléstelen kommunista ragalom!

Dr. Kolozsy Sándor. www.kolozsy.com.au Szobrászművész. Szabadságharcos 1956. Sydney-Blacktown. Ausztrália.

Mint 1956-os kutató megjegyzem, hogy Kolozsy Sándor nevével eddig nem találkoztam, de nem is szerepel az ÁBTL dokumentumai között. Visszaemlékezése helyenként tényszerűtlen, másutt csak valószínűtlen.

³⁰ Réthly Attila személyes közlése, 2012.

³¹ *Élet és Irodalom*, 2007. március 16. E szolidaritási akciót Merényi (Lengyel) Anna kezdeményezte. A nyilatkozatot később az interneten még 2363-an írták alá.

³² Muray Gábor: Udvari művészet: a Mohácsi testvérek '56-os darab-

ja fityiszt mutat az ünneplőknek. (Visszhangzik a történelem mély kútja.) *Magyar Nemzet*, 2007. március 5.

³³ [Anonim]: *Színházművészek ellen hangol egy szélsőséges webportál*. I. m.

³⁴ Vas András: *Szimbolikus időturizmus*. w3.sonline.hu/somogy/kultura/szimbolikus-idoturizmus-70717 2007. március 13. (Letöltés: 2011. március 17.)

³⁵ Balázs Géza: *Kaposvár, IV. Henrik*. www.balazsgeza.hu/?p=1616 2007. március 24. (Letöltés: 2011. március 17.)

³⁶ Mohácsi István: Ne fölöttünk üzengessenek! I. m.

³⁷ Csobay Noémi: I. m.

³⁸ Muray Gábor: I. m.

³⁹ Stefka István: Tóth Ilona-ügy: ügyészi elutasítás és újabb panasz. I. m.; *Kegyeleti jog kontra művészi szabadság*. I. m.

⁴⁰ Jászay Tamás hivatkozása. In *Pannon bábszínház*. www.revizoronline.com/hu/cikk/102/kovacs-mohacsi-mohacsi-56-06-orult-lelekv-vert-hadak-kaposvar/ 2008. január 25. (Letöltés: 2011. március 17.)

⁴¹ Koltai Tamás: I. m.

⁴² Molnár Gál Péter: I. m.

⁴³ Molnár Gál Péter interjúja. In Lőrincz Sándor – Takács Zoltán: *Kaposvári Thália* (Csiky Gergely Színház 1955–2005). Kaposvár, 2005.

⁴⁴ Urbán Balázs: I. m.

⁴⁵ Takács Zoltán: *Füttyszó helyett vastaps*. http://w3.sonline.hu/somogy/kozelet/futtyszó-helyett-vastaps-a-szinhazban-71150 2007. március 17. (Letöltés: 2011. július 3.); Huszka Imre: I. m.; „Felkészültünk arra, hogy szélsőségesek megzavarják az előadást. Persze nem vízágyúval reagálunk” – nyilatkozta a kezdés előtt a rendező, aki a hajigálás ellen még esernyőt sem készült a színészek kezébe adni. „Ezt már felhasználtam a *Csak egy szögben*, nem ismétlem magam. Elhatároztuk, bármi történik, végigjátsszuk a darabot. A színészek nem félnek, de izgulnak...” (Szemere Katalin: *Mohácsi-csata*. I. m.)

lidaritásuknak. A rendszerváltozás óta sosem fogott össze ennyire a színházi szakma. A nézőtérén 1982-t idéző hangulat uralkodott, beleértve a húszperces tapsorkánt, mint a legendás *Marat/Sade* előadásakor. Mindkét produkció 1956-ról szól, amelyről sem a kádári érában, sem ekkor nem lehetett normálisan beszélni. Korábban az elhallgatás, a tabusítás, ezúttal pedig a „tisztelen tisztelgés”⁴⁶ bigott ellenzői miatt.

A szolidaritási nyilatkozat exkaposvári aláírói közül Ascher Tamás, Básti Juli, Csákányi Eszter, Gothár Péter, Lukáts Andor, Zsámbéki Gábor jelenlétét említik meg a források.⁴⁷

Jobbágyi Gábor is jegyet váltott.⁴⁸ Azt nyilatkozta, hogy „esztétikailag nem ítéli meg a produkciót, de elképzelhetetlennek tartja, hogy megváltozik a véleménye”.⁴⁹ Később sem „bíbelődött [...] holmi művészi értelmezési szabadsággal [...], az nem az ő asztala” – jelentette ki.⁵⁰ A jelen lévő politikusok közül kétségkívül Várhegyi Attila, a Fidesz elnökségi tagja, egykori pártigazgatója, szolnoki expolgármester volt a legnagyobb. „Hogy a párt kipróbált kultúrharcosát a kíváncsiság hozta-e 16-án Kaposvárra, vagy küldetést teljesített – rejtély. Mozgásából mindenesetre úgy tűnt: hadiösvényen jár” – írta Huszka Imre.⁵¹ Informálisan, minden hivatalos megbízás nélkül, de mégis felhatalmazással, Várhegyi gyakran volt ott akkoriban. Megfordult a társulati üléseken, közgyűléseken, amikor az igazgatóválasztásról tárgyaltak. „Valósággal idehelyezte székhelyét, aligha véletlenül, egyébként nagy meglepetést keltve ezzel. Ő lehetett a kirendelt szervező.”⁵²

A rendező színpadi nyelven reagált a kritikákra: a kórházi jelenet csúcspontján, Sárosi Flóra döfésekor a képet három percre mozdulatlaná merévitette.⁵³ Molnár Gál Péter: „Igazságügyi rekonstrukció: a gyilkos medika cinkostársai körében. Itt látható az inkriminált pillanat, amiért a Pázmány Péter Katolikus Egyetem tanszékvezetője kérte Somogy megye főügyészét személyiségi jogi per megindítására a Csiky Gergely Színház igazgatója, valamint a darab rendezője és két szerzője ellen. A színházi értelemben példátlan hosszúságú szünet jelentheti a végső tettől visszariadást, latolgatását jónak-rossznak, mérlegelést

orvosi eskü és a forradalom érdeke között. Kifeszítetten drámai pauza. Beszédes némaság.”⁵⁴

A hosszas vastaps utáni meghirdetett közönségtalálkozón – amelyet Forgách András író-műfordító moderált – szinte csak a szimpatizánsok maradtak, a politikusok közül mindenki távozott, miként Jobbágyi is. Mindenesetre senki nem akadt, aki előtárta volna a produkcióval kapcsolatos elmarasztaló véleményét, s ezt a mintegy százfőnyi résztvevő hiányolta is.⁵⁵ Ascher ekkor elmondta, hogy ’56-os darabok zsűrizésére kérték fel, de végül nem vállalta, miután néhány alkotást megtekintett. Ugyanis azokban „okádék, ocsmány, a buta közönségnek behízegő, gondolatlan nyálcsorgatás folyt”, ellentétben Mohácsiék művével. Szerinte ez azért kelt ellenszenvet egyesekben, mert „nem a kincstári szabályokat követi, s sok ostoba ember nincs felkészülve a meglepetésre”.⁵⁶

A vég kezdete

Öt nappal később következett a színház igazgatói posztjára kiírt pályázat elbírálása az önkormányzat rendkívüli közgyűlésén, ami – a történetek után – az országos figyelem középpontjába került. A legtöbben úgy vélték, hogy a produkciót ért éles kritikák volta-képpen a közelgő igazgatóválasztásról szólnak, arról, hogy a társulat támogatottja, Znamenák István pozícióit megnyirbálják, hogy a másik (külső) jelöltet, Korognai Károlyt hozzák kedvező helyzetbe, akinek pályázata egyébként szinte az utolsó pillanatban került a testülethez.

A balsejtelmet nem oszlatták el a városvezetők sem, a társulat tagjaival történt informális találkozáson. „Most háború van, gyerekek” – hangsúlyozta az egyik fideszes képviselő.⁵⁷ „Dr. Szép Tamás ügyvéd azt közölte velünk, hogy »a Tóth Ilonával kivertétek a biztosítékot. Az már tőrhetetlen.« Pedig ő még viszonylag mellettünk volt.”⁵⁸ Jogosnak tűnik a felvetés: vajon akik „a premieren még tapsoltak, miért csak a kuruc.info és a *Magyar Nemzet* cikkei után tudták meg, mi a véleményük”?⁵⁹

Babarczy szerint nem volt „kiemelkedő” köze Mohácsiék színdarabjának a válság kialakulásához. „Voltak

⁴⁶ Jászay Tamás kifejezése, in: i. m.

⁴⁷ Takács Zoltán: *Fütyyszó helyett vastaps*. I. m.; Szemere Katalin: *Mohácsi-csata*. I. m.

⁴⁸ Felesége rábeszélésére, aki nem tartotta helyesnek, hogy látatlanul nyilatkozott a színdarabról. (Szemere Katalin: *Mohácsi-csata*. I. m.)

⁴⁹ Szemere Katalin: *Mohácsi-csata*. I. m. És csakugyan fenntartotta az ügyészségi feljelentésében képviselt álláspontját.

⁵⁰ Takács Zoltán: *Jogtalan színjáték. Somogyi Hírlap*, 2007. március 29.

⁵¹ In *Órült hadak – Politikai abszurd Kaposváron*. I. m. Huszka így folytatta: „Közben kell tartani a dolgokat. Szép diadal volt ugyan a kassai, de a háború folytatódik. Közismert, hogy a kassai Thália Színházban a borsodi Fidesz-bérlések nyomására kissé »átrendezték« a *Tótékat*. Kivették belőle a záró kép árpádsávos zászlót lengető suhancait.”

⁵² Huszka Imre személyes közlése, 2012.

⁵³ Szemere Katalin: *Mohácsi-csata*. I. m.; Huszka Imre: i. m. Huszka azt is említi, hogy a Mohácsi fivérek már korábban is folytonosan hozzáigazgatták alkotásukat az aktuális eseményekhez (tévészínház ostroma, az őszi tüntetéssorozat).

⁵⁴ Molnár Gál Péter: i. m.

⁵⁵ Takács Zoltán: *Fütyyszó helyett vastaps*. I. m.

⁵⁶ Tossenberger Adél: i. m.

⁵⁷ Huszka Imre: i. m.

⁵⁸ Mohácsi János személyes közlése, 2012.

⁵⁹ Huszka Imre: i. m.

⁶⁰ Babarczy, OHA 2010. 8. Ascher: „Tényleg utálták a McDonagh-darabot. Szóbeszéd tárgya volt, talán látható jele nem maradt.” (Személyes közlés, 2012.)

⁶¹ Személyes közlés, 2012.

⁶² Kővári Orsolya: Most a lehetetlent kell megkísérelni (beszélgetés Znamenák Istvánnal). *Kritika*, 2007/5.

⁶³ Znamenák István személyes közlése, 2012.

⁶⁴ Tossenberger Adél: i. m.

⁶⁵ Mohácsi János személyes közlése, 2012.

⁶⁶ <http://www.sonline.hu/hirek/online-kozvetites/znamenak-istvan-lett-a-csiky-gergely-szinhaz-igazgatoja-71685> 2007. március 21. (Letöltés: 2011. március 17.)

⁶⁷ <http://www.sonline.hu/hirek/online-kozvetites/znamenak-istvan-lett-a-csiky-gergely-szinhaz-igazgatoja-71685> 2007. március 21. (Letöltés: 2011. március 17.)

⁶⁸ „A kaposvári Csiky Gergely Színház társulata mindazok számára, akik figyelemmel kísérik az igazgatóválasztás körül kialakult rendkívül éles helyzetet, és mindazok számára, akik nem, a következő nyilatkozatot teszi közzé:

Közel harminc év igazgatói pályafutás után színházunk eddigi vezetője, Babarczy László leköszön. A megüresedő igazgatói posztra Kaposvár Megyei Jogú Város Önkormányzata pályázatot írt ki, amely pályázatra a társulatunk bizalmát élvező Znamenák István, színházunk vezető színésze és vezető rendezője is jelentkezett. Az első

olyan produkciók, amiket sokkal jobban gyűlöltek itt a városon belül, például az Ascher rendezte ír darabot [Martin McDonagh: *Az inishmore-i hadnagy*, 2002/2003-as évad], ami egészen drasztikusan ábrázolta azt a fajta szadizmust, ami az IRA-t meg a hasonló csoportokat jellemezte. [...] Féktelen gyűlöletet indukált itt a városon belül, sokkal nagyobb, mint az '56-os darab.”⁶⁰

Rusznay Gábor kreált botránynak látta mindazt, ami a produkciót kísérte.⁶¹

Znamenák „legalábbis furcsának” tartotta, „hogyan akkor kezdtek el gyalázni az előadást, amikor két vagy három héttel az igazgatóválasztás előtt álltunk”.⁶² „Elindult a kaposvári radikális jobboldal részéről egy erős támadás, hogy hogyan lehetne a saját emberüket valahogy igazgatói székbe juttatni. Kapóra jött nekik a Mohácsi-féle 56 ó.”⁶³

Mohácsi János is úgy látta, hogy a darabban folytatott „hecckampánnyal” a „legokádékabb módon nyomást gyakoroltak a döntéshozó képviselő-testületre”.⁶⁴ „Amit addig csak rebesgettek, hogy balliberális fészek, akkor ragadt rá, akkor ragadhatott rá az intézményre.”⁶⁵

Ascher Tamás: „A támadás, ami a színházat érte, egy politikai típusú támadás. [...] Jól jöhet azoknak, akik szintén nem értenek a színházhoz, de jogot formálnak maguknak ahhoz, hogy eldöntsék: ki vezesse a színházat ezentúl. [...] Természetesen az alkotói szabadságról van szó. [...] Ez most nemcsak pusztán ennek az előadásnak a kérdése, hanem a kaposvári színház további működésének is. Ebben a játszmában ennek az előadásnak a támadása, szidalmazása, védelme voltaképpen egy harci kérdés... [...] Tudjuk, hogy van ez az anomália az igazgatóválasztás körül, mindnyájan tudjuk, hogy milyen politikai nyomások és kényszerek között ül össze az önkormányzat. [...] A tét az, hogy a színház folytathatja-e azt a típusú munkát, amit eddig végzett, vagy nem.”⁶⁶

forduló eredménytelenül zárult, a kaposvári közgyűlés újabb pályázat kiírása mellett döntött, lecsökkentve a pályázható terminus időtartamát egy, azaz egyetlen évre.

Ezt a döntést szakmailag nehezen értelmezhetőnek tartjuk, mivel nyilvánvaló, hogy művészi program ilyen rövid idő alatt nem valószínűsíthető meg. Mindennek ellenére Kaposvár város és közönségünk iránt érzett elkötelezettségünk okán Znamenák István vezető rendezőt felkértük, hogy pályázatával továbbra is támogasson bennünket. Határozott véleményünk, hogy az eddigi művészi munka folytatására – amivel az elmúlt évtizedekben hazai és nemzetközi tekintélyt vívtunk ki magunknak – jelen helyzetben ő a legalkalmasabb személy.

Miről szól hát akkor mindez? – tettük fel a kérdést a város képviselőinek, de egyértelmű magyarázatot nem kaptunk. Most színházi műhelyünk jövőjét érezzük veszélyben, mert attól tartunk, hogy sorsunk elbírálásánál kevésbé szakmai, sokkal inkább politikai szempontok az iránymutatók. E helyzet számunkra méltatlan, hiszen munkánkat mindig is a művészi szabadság, a magyar és európai színházkultúra mellett való elkötelezettség jellemezte, és jellemzi ma is, politikai pártoktól és rendszerektől függetlenül.

Most, amikor elmúlt korok világára emlékeztető támadások érnek bennünket, aggódunk a kaposvári Csiky Gergely Színház jövőjéért. Ezért ismételen felhívjuk a döntéshozókat, a tisztelt Képviselő-testület figyelmét felelősségük rendkívüli súlyára, és kérjük, hogy továbbra is támogassák a Csiky Gergely Színház jelenlegi társulatát, hogy a jövőben is rangjához méltóan működhessék.

A Csiky Gergely Színház Társulata:

Antal Márta, Barabás Edit, Bors Gyula, Csapó Virág, Cselényi Nóra, Csonka Ibolya, Csorba Mari, Csordás Bernadett, Csúz Livia, Fábrián Zsolt, Gubás Gabi, Gyuricza István, Hatvani Mónika, Hevesi András, Hollósi Katalin, Horváth Zita, Kalmár Tamás, Karácsony Tamás, Kelemen József, Keszég László, Khell Zsolt, Kirsch Veronika, Kocsis Pál, Kónya József, Kósa Béla, Kovács Magdolna, Kovács Zsuzsanna, Kőrösi András, Lecső Péter, Lestyán Luca, Lu-

Lukáts Andor: „Az egypártrendszerrel nagyon sokat kellett birkóznunk. Sok feljelentés volt [...] hasonlóan ahhoz, amik most vannak. [...] Most, a többpártrendszerben teljes képtelenségnek tartom, ami történik. [...] Akik azt mondják, hogy ki kell füstölni ezt a társulatot innen, nem gondolták meg, mit beszélnek. [...] Majd rájönnek, hogy ők egy harmincnégy éve épülő színházat, társulatot – amely nem akármilyen – politikai döntéssel semmissé nyilvánítanak, s ennek a súlyát nem fogják tudni elviselni, ezért ők felelősek.”⁶⁷

A társulat ugyanebben a szellemben – de a fentieknél természetesen valamelyest visszafogottabb hangnemben – tett közzé nyilatkozatot, amely éppen a közönségtalálkozó napján jelent meg az *Élet és Irodalomban*.⁶⁸

Az önkormányzat nyílt ülésén a társulat több tagja és országos napilapok tudósítói is megjelentek. Közvetlenül a döntés előtt Szita polgármester azt mondta, hogy a vezetői pályázat elbírálását nem befolyásolják a Mohácsiék alkotását kiváltó indulatok. Minden érdekelt felet nyugalomra intett. A színházról és társulatról azt kérte, hogy álljanak ki igazukért, de ne sértsenek meg senkit.⁶⁹ A közgyűlésnek a társulat tagját ajánlotta igazgatónak, akinek irányításával „stabilitást és nyugalmat vár a következő évadtól”.⁷⁰

A szakértői bizottság⁷¹ 4:2 arányban Znamenák beadványát részesítette előnyben. A képviselő-testület óriási szavazattöbbséggel – amelyet mintha a három hónappal korábbi választás óta kicseréltek volna – szintén őneki szavazott bizalmat (22 igen, 5 nem és 1 tartózkodás⁷²), hogy július elsejétől egy évig vezesse a Csiky Gergely Színházat.⁷³ A választás idején ismét szóba került az egy évre szóló megbízás: az MSZP-frakció vezetője, Pintér Attila kérdezte az előterjesztőtől, Szita polgármestertől, milyen előnyöket vár tőle.

gosi György, Márton Eszter, Mester Szilvia, Mohácsi János, Mózes Balázs, Nagy Ilona, Nagy Viktor, Némedi Árpád, Német Mónika, Nyári Oszkár, Nyári Szilvia, Papp Júlia, Patocska Katalin, Pető Kata, Pintér Katalin, Réthly Attila, Rusznay Gábor, Sarkadi Kiss János, Sebesi Tamás, Serf Egyed, Sipos Eszter, Száger Zsuzsa, Szegő György, Szula László, Szvath Tamás, Tóth Eleonóra, Tóth Géza, Tóth Richárd, Tóth-Molnár Ildikó, Urbanovits Krisztina, Valcz Péter, Váradai Szabolcs, Varga Zsuzsa, Végh Zsolt, Vékes Csaba Kaposvár, 2007. március 11.”

Csapó Virág színésznő egy interjúban így fogalmazott: „azt gondolom, hogy az igazgatóváltás miatt történt, ami történt. [...] A politikusok eldöntötték a fejünk fölött azt, hogy mi legyen a mi sorsunk... [...] Azt gondolom, hogy a hátralévő három előadásunk ebből a darabból, az mind egyfajta jajszó vagy segélykiáltás azért, hogy valaki segítsen nekünk, hogy ennek a színháznak ne a mai magyar politika döntse el a sorsát.” (<http://www.sonline.hu/hirek/online-kozvetites/znamenak-istvan-lett-a-csiky-gergely-szinhaz-igazgatoja-71685> 2007. március 21. (Letöltés: 2011. március 17.))

⁶⁹ [Anonim]: *Znamenák István lett a Csiky Gergely Színház igazgatója*. <http://www.sonline.hu/hirek/online-kozvetites/znamenak-istvan-lett-a-csiky-gergely-szinhaz-igazgatoja-71685> 2007. március 21. (Letöltés: 2011. március 17.)

⁷⁰ [Anonim]: *Eredmény Kaposvárott*. muvesz-vilag.hu, 2007. március 22. (Letöltés: 2010. szeptember 12.)

⁷¹ Közöttük Vidnyánszky Attilát, Bodolay Gézát, Hegedűs D. Gézát és Márta Istvánt tudjuk megnevezni. Közülük Vidnyánszky szavazott Korognai pályázatára, a többiek Znamenákra.

⁷² Igennel szavaztak: Szita Károly (Fidesz-KDNP), Juhász Tibor (Fidesz-KDNP), Oláh Lajosné (Fidesz-KDNP), Szép Tamás (Fidesz-KDNP), Kovács József (Fidesz-KDNP), Gelencsér Ferencné (Fidesz-KDNP), Somogyvári Lajos (Fidesz-KDNP), Torma János (Fidesz-KDNP), Csató László (Fidesz-KDNP), Csutor Ferenc (Fidesz-KDNP), Mihalecz András (Fidesz-KDNP), Csizi László (SZDSZ), Pintér Lóránd (SZDSZ), Tólos Krisztián (SZDSZ), Gyenesi Istvánné

Hiszen a szakma helytelenítette, hogy „a szellemi műhely vezetője csak főpróbát kap, az előadás egy év múlva kezdődik”.⁷⁴ Szita erről ezúttal nem beszélt, korábban már idéztük az indokát („egy év alatt bizonyíthatja a jelölt, képes-e művészeti és gazdasági szempontból is megfelelően irányítani a színházat, ami alapja lehet a folytatásnak”). Egy forrás szerint azonban már ebben az időben is nyílt sisakkal játszott. Kinyilvánította: ő dönti majd el, mi történik a színházban.⁷⁵

Mohácsi János szerint nem kizárt, hogy „Znami azért kapott egy évet igazgatóként, hogy nehogy már az 56-os miatt ne legyen... [...] Pontosan nem tudom, miért voltak amellet, hogy Znami legyen egy évig... Nem volt valószínűleg megfelelő emberük. Korognairól kiderült, hogy csődbe vitte a szegedi színházat, lehet, hogy ez számított.”⁷⁶ „Alighanem úgy gondolták, egy esztendő alatt csak levedáznak maguknak valakit.”⁷⁷ „A város nem talált ki elég jó embert – Korognait nem lehetett átvenni a közvéleményen –, az 56-osra leendő tömeg, tüntetők is vele szemben demonstrált” – mondta Ruzsnyák Gábor.⁷⁸ „Ekkor már lehetett tudni, hogy baj van” – emlékezett vissza a volt igazgató.⁷⁹

A választás után látszott, hogy Znamenák nem akart konfrontálódni a várossal, hangoztatta is, hogy tudomásul veszi a viszonyokat, igyekszik partner lenni mindenben. „Egy év alatt nem lehet nagyon megváltoztatni egy színház teljes arculatát, de lehet csinálni egy jó évadot, és elő lehet készíteni egy következő pályázatot.”⁸⁰ „Lehetőséget kaptunk arra, hogy megmutassuk, képesek vagyunk ezt a színházat a maga értékén vinni.”⁸¹ „Azt szeretném, ha végre mindenki megnyugodna, és elkezdhetnénk normális párbeszédet folytatni a fenntartókkal” – nyilatkozta az újságíróknak.⁸² De végül ezt találta mondani: „Hogy milyen szándék húzódik e döntés mögött, azt most mi nem szívesen elemezzük, mert kell a jókedv a következő évadra.”⁸³ Korognai így reflektált: „Ez a döntés az ön-

kormányzat számára egéretut jelent egy évre, de megoldást nem hoz a színháznak.”⁸⁴

Kívülről úgy (is) tűnhetett, hogy a súlyos támadásokra adott válaszként a város szinte egységesen kiállt a színházért. Ám minden a polgármester akaratára alakult; Szita Károly „a Babarczy-korszak epilógusának” szánta a következő évet, mely „majd megmutatja, ki az »úr«, és ki a »cifra szolgál« Kaposváron”.⁸⁵

Öt nappal később a Somogy Megyei Főügyészség megállapította, hogy Jobbágyi Gábor ügyészi keresetindítására nem találtak alapot, így a közérdek sérelmét nem látják megvalósulni, tehát nem indul eljárás a színház ellen.⁸⁶ Jobbágyi ezt az ügyészi álláspontot tévesnek minősítette, ezért írásbeli panaszt nyújtott be a legfőbb ügyészhez, Kovács Tamáshoz,⁸⁷ de itt is elutasításban részesült.⁸⁸ A Legfőbb Ügyészség indoklása: „...Nem állapítható meg a közérdek sérelme, mivel a társadalom egészének vagy valamely közösségnek érdekei ténylegesen nem sérültek, így a kegyeleti jog esetleges megsértése sem olyan fokú, hogy közérdeket sértene.”

A produkció a továbbiakban már problémamentesen hódított. Hatalmas érdeklődés kísérte a VII. Pécsi Országos Színházi Találkozón (POSZT), június 16-án, amikor a politikai felhangok már nem érvényesültek.⁸⁹ Itt „A legjobb társulat” különdíját kapta, az évad végén pedig e színdarab zeneszerzője, Kovács Márton A legjobb zenéért a Színkritikusok Díját szerezte meg. A társulat pedig az évad végén minden eddigi rekordot megdöntött azzal, hogy közel száz-ezer néző látta az előadásait.

A POSZT-ra azonban rányomta a bélyegét, hogy – éppen a fesztivál napjai alatt – a szolnoki Szigligeti Színház igazgatóválasztásába a politikai erőteljesen beavatkozott, s ezzel az egyik legnagyobb hagyományú szellemi műhely autonómiája megszűnt. Ez újabb vesztes előjel volt a kaposvári színház jövőjére...

(Somogyért), Kovács Imre (Somogyért), Hoffmann-né Hetesi Noémi (MSZP), Jurmann Béla (MSZP), Paksi Lajos (MSZP), Pintér Attila (MSZP), Svajda József (MSZP), Zsoldos Róbert (MSZP). Nemmel szavaztak: Tóth István (Fidesz-KDNP), Vajda Imréné (Fidesz-KDNP), Dér Tamás (Fidesz-KDNP), Giber Vilmos (Fidesz-KDNP), Heintz Tamás (Fidesz-KDNP). Tartózkodott: Borhi Zsombor (Fidesz-KDNP).

⁷³ Korognai hangsúlyozta, hogy idegenként milyen hátránnyal indul. „Ne haragudj, Znami, nem te vagy itt a világ bajnok, hanem a Babarczy” – tette hozzá. ([Anonim]: *Znamenák István lett a Csiky Gergely Színház igazgatója*. I. m.)

Znamenák: „A választás előtti éjszaka felhívott a közgyűlésből egy fideszes: »nem kell izgulni, tied a színház!«” (Személyes közlés, 2012.)

⁷⁴ [Anonim]: *Znamenák István lett a Csiky Gergely Színház igazgatója*. I. m.

⁷⁵ Uo.

⁷⁶ Mohácsi János személyes közlése, 2012. Hasonlóan vélekedett Babarczy is (Babarczy, OHA, 2010. 12.).

⁷⁷ Sztankay Ádám: Politikai próbaidő. (Beszélgetés Mohácsi Jánossal.) *168 Óra*, 2008. május 29.

⁷⁸ Személyes közlés, 2012.

⁷⁹ Babarczy, OHA 2010. 7.

⁸⁰ *Korognai is a direktorválasztáson*. Klubrádió, 2007. március 21.

⁸¹ [Anonim]: *Eredmény Kaposvárott*. I. m.

⁸² Kővári Orsolya: i. m.; „...nem vagyok hajlandó beállni ebbe a csatába sem egyik, sem másik oldalra” – nyilatkozta Proics Lillának: *Kís haladékok kaptunk. Beszélgetés Znamenák Istvánnal*. <http://kultura.hu/main.php?folderID=1181&articleID=261078&ctag=articlelist&iid=1> 2007. augusztus 2. Letöltés: 2012. augusztus 1.

⁸³ Kővári Orsolya: i. m.

⁸⁴ [Anonim]: *Eredmény Kaposvárott*. I. m. „Iszonyú sokat fogtok dolgozni, és nagyon keveset fogtok keresni” – vetítette előre a következő évadra szóló kilátásokat a társulat előtt az új igazgató. ([Anonim]: *Babarczy László elbúcsúzott Kaposvártól*. kultura.hu/main.php?folderID=952&articleID=259569&ctag=articlelist&iid=1 2007. június 11. Letöltés: 2012. augusztus 1.)

⁸⁵ Huszka Imre: i. m.

⁸⁶ Nem kegyeletstörté a kaposvári színdarab. *Népszabadság*, 2007. március 28.; *Nem indul eljárás a kaposvári színház 56-os darabja ellen*. 2007. március 29. index.hu. A közleményt Horváth Szilárd megyei főügyész írta alá. Horváth egyébként áttanulmányozta az egész Tóth Ilona-pert, mielőtt elutasította a feljelentést, a Kollár-ügyet nem tartotta koncepciósnak. (Mohácsi János személyes közlése, 2012.)

⁸⁷ Stefka István: Tóth Ilona-ügy: ügyészi elutasítás és újabb panasz. I. m.

⁸⁸ Stefka István: Kegyeleti jog kontra művészi szabadság. I. m. „Jobbágyi Gábor professzor szomorúan állapította meg, hogy többet már nem tud lépni a két ügyészi elutasítás után.”

„...A kristálytisza jogi érveket követve az érdekelne, hogy az ügyészség elutasító döntését is jogszerűnek elismerve mikor kér először nyilvánosan bocsánatot a jog doktora az előadás alkotóitól. Mert ugye kétféle jog nem létezik...” – vetette fel Takács Zoltán (Jogtalan színjáték. *Somogyi Hírlap*, 2007. március 29.).

Két nappal később a lap – kvázi az ügy lezárásaként – Makovecz Imre Kossuth-díjas építész uszító hangvételű olvasói levelét közölte.

⁸⁹ Vas András: Politikai felhangmentes elismerés. *Somogyi Hírlap*, 2007. június 23.